

Programma Open Dag Meertens Instituut 2 oktober 2015



| | 13.00 | 13.30 | 14.00 | 14.30 | 15.00 | 15.30 | 16.00 | 16.30 | 17.00 |
|--|---|--|---|--|--|--|---|--------|-------|
| Symposiumzaal | | Lezing Martine de Bruin - De Smartlap & Zangeres zonder Naam | Lezing Marc van Oostendorp - Rapmuziek als Taalkritiek | Lezing Irene Stengs - Meezingen met Hazes | Lezing Saskia Aukema - What's in a Name? | Lezing Leonie Cornips - Betekenis van Rowwen Hèze | Lezing Annemieke Houben - Vieze Liedjes in de 17e en 18e eeuw | | |
| Keizerzaal | | Documentaire FANS (film over fans van Rowwen Hèze) | | Smartlappen zingen met René Trok met introductie door Martine de Bruin | | Smartlappen zingen met René Trok met introductie door Martine de Bruin | Documentaire FANS (film over fans van Rowwen Hèze) | | |
| Kantine | | | Demonstraties van Liederensbank en Dialectonderzoek op het instituut. Informatiestand Nederlands Dagboekarchief | | | | | Borrel | |
| Kantine | | | Muziekquiz | | Muziekquiz | | Muziekquiz | | |
| Gang | Tentoonstellingen What's in a Name - Van André tot André - Dat heel Holland Limburgs luit - Muziek op het Meertens, stukken uit onze collecties | | | | | | | | |
| Rondleiding, start bij entree (max. 10 personen per rondleiding) | | Rondleiding | Rondleiding | Rondleiding | Rondleiding | Rondleiding | Rondleiding | | |
| Verhalenkamer (kamer 0.52) | | Presentatie van Volksverhalenbank | | | | | | | |

SYMPOSIUMZAAL

Lezingen

13.30 uur - 14.00 uur : **Martine de Bruin - De Smartlap & Zangeres zonder Naam (met aansluitend de mogelijkheid om de smartlappenpresentatie bij te wonen in de Keizerzaal)**

14.00 uur - 14:30 uur : **Marc van Oostendorp - Rapmuziek als taalkritiek**

14:30 uur - 15.00 uur : **Irene Stengs - Meezingen met Hazes: een feestelijke herdenkingscultuur**

15.00 uur - 15.30 uur : **Saskia Aukema - Openingslezing bij fototentoonstelling 'What's in a name?'**

15.30 uur - 16:00 uur : **Leonie Cornips - De betekenis van Rowwen Hèze**

16:00 uur - 16.30 uur : **Annemieke Houben - Vieze liedjes in de 17e en 18e eeuw**

Beschrijvingen van de lezingen vindt u vanaf p.7 in het programma.

KEIZERZAAL

Smartlappen zingen met René Trok in de Keizerzaal

Accordeonist René Trok speelt al jaren smartlappen. Ontdek en voor wie wil: zing mee met de smartlappen en levensliederen die hij ten gehore brengt. Martine de Bruin, liedonderzoeker aan het Meertens Instituut houdt een introductie over de smartlap.

14.15 uur - 14.35 uur

15.15 uur - 15.35 uur

FANS: Film over fans van Rowwen Hèze (55 min)

Rowwen Hèze en zijn fans, dat is een verhaal apart. Documentairemaker Louk Voncken reisde door Nederland en filmde de fans thuis, te midden van hun collecties. De verhalen die hij speels optekende, zijn opmerkelijk en ontroerend. De film is onderdeel van de jubileumtentoonstelling *Rowwen Hèze 30 jaar*, die nog tot en met 3 januari is te zien in het Limburgs Museum in Venlo. Louk Voncken: “De fans verbinden de in Limburg gesitueerde dialectteksten van Rowwen Hèze met hun eigen leven en geboortegrond. Ze putten er troost uit, de muziek inspireert en motiveert. Iedere fan heeft het gevoel een persoonlijke band te hebben met de groep. De een weet precies op welke afstand hij moet blijven om de privacy van de bandleden te respecteren, terwijl de ander op het randje balanceert.”

Vertoning start in de Keizerzaal om: 13.15 uur en 15.45 uur

Rondleidingen

(max. 10 mensen per rondleiding, verzamelen bij inschrijftafel bij voordeur)

Laat u rondleiden door het gebouw met aandacht voor de geschiedenis van het instituut, het bureau van P.J. Meertens en leer meer over ons onderzoek, onze collecties en audiodigitalisering op het instituut. Aanvang om:

13.30 uur

14.00 uur

15.00 uur

15.30 uur

16.00 uur

16.30 uur

Kantine

Van 14.00 uur tot 16.00 uur:

- **Dialectonderzoek op het Meertens Instituut**

Het Meertens Instituut doet onder meer onderzoek naar de verschillende dialecten van de Nederlandse taal. Bij deze stand kunt u onder begeleiding van een onderzoeker drie spelletjes doen. U kunt luisteren naar dialecten en kijken of u deze in de juiste regio kunt plaatsen. Daarna kunt u de computer proberen te laten

raden in welk regio u bent opgegroeid, aan de hand van uw eigen taalgevoel. Het laatste spel is het lastigst maar het levert bijna altijd een verrassend resultaat op.

- **Kom meer te weten over het Nederlands Dagboekarchief**

Dagboeken en andere egodocumenten geven een unieke en persoonlijke kijk op de Nederlandse geschiedenis, cultuur en taal. Het Meertens Instituut verzamelt dagboeken en werkt op dit gebied samen met de Stichting Nederlands Dagboekarchief. Het Meertens Instituut beheert de geschonken documenten en materialen zorgvuldig en maakt deze toegankelijk voor het publiek en wetenschappelijk onderzoek. Het Nederlands Dagboekarchief richt zich o.a. op de inhoudelijke ontsluiting.

- **Liederenbank**

Kunt u zich nog een liedje uit uw jeugd herinneren maar weet u alleen de tekst nog en niet meer de bijbehorende melodie? Bent u nieuwsgierig welke liederen en melodieën er allemaal op het Meertens Instituut verzameld zijn? U bent van harte welkom om samen met een onderzoeker een kijkje in de Liederenbank te nemen, en te zien en beluisteren wat er aan Nederlandse muziek- en liedcultuur te ontdekken valt.

- **Meertens Muziekquiz**

Speel de Meertens Muziekquiz en win een mooi prijzenpakket van het instituut! De quiz is online dus gebruik uw telefoon of iPad om in te loggen. De quizmaster zal de instructies vooraf verstrekken. De quiz wordt op drie tijden in de kantine gespeeld:

14.00 uur

15.00 uur

16.00 uur

- **Borrel onder het genot van een smartlap**

16.30 uur - 17.15 uur

GANG

Tentoonstellingen - doorlopend

- **What's in a Name**
In de serie 'What's in a name' portretteert fotografe Saskia Aukema mensen die op enig moment in hun leven hun naam hebben veranderd, of die dat incidenteel doen, en noteert daarbij hun verhalen.
 - **Fototentoonstelling 'Dat heel Holland Limburgs lult'** - In 2015 bestaat de populaire band Rowwen Hèze dertig jaar. Een mooi moment om aandacht te besteden aan de liedteksten van deze grote band uit Limburg. Fans leverden foto's aan met hun favoriete liedtekst van de band.
 - **Van André tot André - Veldwerk naar ritueel en populaire cultuur in Nederland.** Veldwerkfoto's van antropologe Irene Stengs, onderzoeker op het Meertens Instituut.
 - **Muziek op het Meertens** - In de vitrines boeken en liedblaadjes uit onze onderzoekscollecties en bibliotheek.
-

Verhalenkamer (kamer 0.52.)

- Neem samen met een medewerker van de Nederlandse Volksverhalenbank een kijkje in deze databank voor verhalen uit heden en verleden. Of bekijk de digitale tentoonstelling uit de Nederlandse Volksverhalenbank: *Verhalende liederen en verhalen op rijm*.

De Nederlandse Volksverhalenbank van het Meertens Instituut bevat vele verhalen uit heden en verleden. Alle genres zijn vertegenwoordigd: sprookje, sage, legende, raadsel, mop, broodjeaapverhaal en dergelijke. De oudste verhalen stammen uit de middeleeuwen, de jongste verhalen zijn soms nog maar een dag oud. De verhalen zijn zowel in het Nederlands, het Fries als in allerhande streektalen.

Uitgebreide tekst bij lezingen in Symposiumzaal

Martine de Bruin - De Smartlap & Zangeres zonder Naam (13.30 uur - 14.00 uur)

Martine de Bruin vertelt over de grote verscheidenheid in reacties op het repertoire van de Zangeres Zonder Naam. De grote doorbraak van de Zangeres kwam in 1959 met *Ach vaderlief, toe drink niet meer*. Het was het begin van een buitengewoon succesvolle carrière; tot haar dood in 1998 verkocht ze ongeveer 20 miljoen albums en zong ze zo'n 550 liedjes. Toch voelde zij zichzelf verguisd. Het Nederlandse lied was voor sommigen synoniem met het ouderwetse, sentimentele lied. Vele in het Nederlands zingende zangers voelden (en voelen) zich in een hoek gedrukt. Onder hen de Zangeres Zonder Naam. Er kwam zelfs een nieuw woord voor haar genre, smartlap. Of dat inderdaad speciaal is uitgevonden voor de Zangeres is onzeker, maar de smartlap werd al snel zo sterk gekoppeld aan haar liedjes dat ze er de belichaming van werd. Toch kreeg ze hiernaast veel lof. Van haar publiek en grote schare trouwe fans, maar later ook - schoorvoetend - door de culturele elite en de pers. Ze was regelmatig op televisie te

zien en werd meerdere keren onderscheiden, zowel voor haar muziek als haar maatschappelijke verdienste. Het is een verhaal van bewondering en afkeer dat over meer smartlap- of levensliedartiesten verteld kan worden.

Marc van Oostendorp - Rapmuziek als taalkritiek (14.00 uur - 14.30 uur)

Rap bestaat al een jaar of dertig en Nederlandse rap een jaar of 15. Inmiddels is er dus een hele generatie opgegroeid met deze muziek, die natuurlijk evenveel gaat over taal als over muziek. Je kunt dan ook van alles leren door naar rap te luisteren: hoe mensen omgaan met taal en met muziek, hoe ze naar hun wereld kijken en naar die van mensen die niet met rap zijn opgegroeid. In dit praatje biedt taalkundige Marc van Oostendorp een snelcursus luisteren naar Nederlandse rap.

De teksten zijn vaak kritisch en soms richt die kritiek zich ook op de taal. In deze lezing laat Marc van Oostendorp dat zien aan de hand van twee recente nummers: *Sonate in D* van Faberyayo (Pepijn Lanen, ook bekend van De Jeugd van Tegenwoordig) en *Zo doe je dat* van Fresku (Roy Michael Reymound). Beide rappers zijn geboren in de jaren tachtig en beiden maken een soort rap die min of meer 'mainstream' is (in ieder geval gegeven het per definitie min of meer marginale karakter van het genre). De rappers komen uit verschillende milieus: Faberyayo komt uit een intellectueel Randstedelijk milieu; hij zingt in zijn nummer over de weerzin van de dertiger tegen al het zinloze en kinderachtige gepraat. Roy Michael Reymound aan de andere kant, is een in Eindhoven geboren zoon van Antilliaanse ouders. In zijn nummer klaagt hij de radiozenders aan die volgens hem alleen blanke rappers willen draaien, en doet dat in een rap die een verbazingwekkende mix is van allerlei stijlen van praten en zingen.

Irene Stengs - Meezingen met Hazes: een feestelijke herdenkingscultuur (14.30 uur - 15.00 uur)

Op 23 september 2004 overleed de koning van het levenslied, André Hazes. Sindsdien lijkt de populariteit van Hazes alleen maar te zijn toegenomen. Het succes van de musical *Zij gelooft in mij*, gevolgd door de recente speelfilm *Bloed*,

Zweet en Tranen, laat zien dat er een brede belangstelling voor het 'dramatische leven' van de zanger bestaat. Daarnaast scoorde Hazes postuum een aantal belangrijke hits, soms zelfs 'in duet' met andere bekende levensliedzangers, zoals Gerard Joling en Wolter Kroes. De Holland-zingt-Hazes concerten die sinds 2013 jaarlijks in de Ziggo Dome in Amsterdam worden georganiseerd vormen een uitdrukking van een muziekwereld waarin zowel 'Hazes', als 'het levenslied' en levensliedzangers in het algemeen, als het massaal meezingen met levensliedzangers centraal staan.

Aan de hand van antropologisch veldwerk bij Hazesgebeurtenissen en -herdenkingsbijeenkomsten (verricht tussen 2004 en 2014) zal deze presentatie eerst ingaan op de 'feestelijke herdenkingscultuur' die rondom de zanger ontstaan is. Deze herdenkingscultuur bestaat vooral uit optredens en concerten waarin het publiek met de leadzanger(s) meezingt, ongeacht of het liveoptredens zijn of niet. Tegelijkertijd onderscheiden deze gebeurtenissen zich van andere 'meezingconcerten' door de prominente 'aanwezigheid' (in allerlei vormen) van de overleden zanger zelf. Voor de fans gaat het om het 'doen voortleven van Hazes', een behoefte waaraan op vele manieren inhoud wordt gegeven.

Saskia Aukema - Openingslezing bij fototentoonstelling 'What's in a name?' (15.00 uur - 15.30 uur)

Saskia Aukema vertelt over het fotoproject 'What's in a name?', dat tot eind dit jaar te zien is in de gangen van het Meertens Instituut. Ze heeft daarvoor twaalf mensen geportretteerd en geïnterviewd die op enig moment in hun leven hun voornaam veranderd hebben. Wat beweegt mensen om zich anders te laten noemen? En vanwaar het samenwerkingsverband met het Meertens Instituut?

Leonie Cornips - de betekenis van Rowwen Hèze (15.30 uur - 16.00 uur)

Leonie Cornips verhaalt over wat een band als Rowwen Hèze voor fans en liefhebbers in hun dagelijkse leven

betekent: over hoe mensen van jong tot oud zich tot elkaar verhouden, hoe Limburgers maar zeker ook niet-Limburgers deze provincie verbeelden, hoe fans door Rowwen Hèze boven het alledaagse kunnen uitstijgen, hoe mensen kunnen rouwen en troost vinden in de liedteksten van Rowwen Hèze, en hoe het dialect van Jack Poels tot op Ameland gezongen wordt.

De lokale uitwerkingen van de sociale betekenis die Rowwen Hèze heeft, staan natuurlijk niet los van de culturele invloed van de populaire muziek op onze samenleving sinds de jaren vijftig. Denk maar aan Elvis Presley, the Beatles, the Rolling Stones en Bob Dylan en de invloed van hun teksten en muziek. Denk maar aan de fundamentele menselijke thema's waarover ze zingen: over romantische liefde, de zoektocht ernaar of liefdesverdriet, in de put zitten en extase, verdriet en rouw, hoop en geloof, triomf en seks, vrijheid en oorlog. Door de tijd heen verandert de lokale betekenis van de popmuziek continu. In de jaren vijftig zou Rowwen Hèze het in Nederland nooit gemaakt hebben. Nederlandstalige muziek gold toen als oubollig. Zingen in dialect was toen nog ongekend, hoewel de regionale omroep in Limburg (R.O.Z.) doorslaggevend was bij het ontdekken en promoten van dialectzingerende troubadours als Jo Erens en Frits Rademacher. In de jaren zestig en zeventig maken deze bij ouderen geliefde brave liedjes, plaats voor het ironisch en rebels gebruik van dialect in liedteksten door jongeren. Cornips gaat in haar lezing in op het gegeven dat het zingen in dialect nu datgene is wat Rowwen Hèze succesvol maakt.

Annemieke Houben - Vieze liedjes in de 17e en 18e eeuw (16.00 uur - 16.30 uur)

De 17e- en 18e-eeuwers waren misschien wat minder fatsoenlijk dan u denkt. In oude liedboekjes vonden medewerkers van het Meertens Instituut liedjes over orale seks, impotentie, seks in het vrije veld, voyeurisme, vrolijke hoeren, geslachtsziekten of schaamhaarcoiffures, om maar wat te noemen. In wat voor boekjes stonden dit soort liedjes? Door wie werden ze gezongen? En kon dat allemaal zomaar?